

VERTAALD DOOR ...

Een vertaler over zijn of haar weerbarstigste vertaalprobleem, en de oplossing ervan.

Irma Pieper

Wat is het grootste vertaalprobleem dat u bent tegengekomen?

Fantasietaal kan een groot probleem zijn: woorden die door de auteur zijn verzonnen, kun je niet onvertaald laten, want bij een moedertaalspreker roepen ze door hun klank en vorm bepaalde associaties op. De vertaler moet dan een soortgelijk effect zien te bewerkstelligen. In *Obyčejný život* (vertaald als *Een doodgewoon leven*) van de Tsjech Karel Čapek (1890-1938) gebruikt een jongetje het volgende staaltje geheimtaal: “Javra tivri něvrecovro povrovivrim.” Ook een Tsjech moet dit een paar keer lezen voor hij begrijpt dat het jongetje hier ‘Já ti něco povím’ zegt, oftewel ‘Ik zal je wat vertellen.’ Als je dit eenmaal weet, is de analyse snel gemaakt: elke *a* wordt gevolgd door *vra*, elke *e* door *vre*, elke *i* door *vri* en elke *o* door *vro*. Maar hoe zet je dit taalspelletje om naar het Nederlands met behoud van een natuurlijk klankeffect?

Hoe hebt u het opgelost?

Gegeven waren: de vertaling van het onversleutelde zinnetje, ‘Ik zal je wat vertellen’, en de sleutel zoals bedacht door Čapek, die is ingegeven door de klankwetten van het Tsjechisch. Het Tsjechische zinnetje heeft vooral open lettergrepen (eindigend op een klinker), het Nederlandse gesloten lettergrepen (eindigend op een medeklinker). Het toepassen van een vergelijkbare versleuteling leverde dus een ander, maar acceptabel effect op (probeer maar: ‘ivrik zavral’) ... tot aan het laatste woord. Dit werd een *tongue twister* die ik het jongetje niet in de mond kon leggen, want ook geheimtaal moet je kunnen uitspreken. Ik besloot daarom wel de plaats van de extra lettergreep te behouden, maar de *vr* te vervangen door één soepel klinkende medeklinker – de *l*. Zo werd het: ‘Ilik zalal jele walat velertellelelen’.

Irma Pieper (1965) vertaalt Tsjechische literatuur, waaronder werk van Ivan Klíma en Milena Jesenská. Haar meest recente romanvertalingen zijn *Een doodgewoon leven*, *Oorlog met de Salamanders*, *Krakatiet* en *Meteoor* van Karel Čapek, uitgegeven bij Wereldbibliotheek. Op dit moment werkt ze aan de vertaling van Čapeks roman *Hordubal*.

Foto: Nina Smith